

Глобальні ризики як фактор трансформації моделей розвитку страхового ринку

Актуальність дослідження зумовлена зростанням масштабів глобальних ризиків, які дедалі частіше мають поліциклічний і взаємопов'язаний характер, що трансформує інституційну архітектуру сучасних фінансових ринків. Страховий сектор, як ключова інфраструктура з управління ризиками, опиняється під значним тиском зовнішніх шоків – пандемічних, кліматичних, геополітичних, інфляційних і технологічних. Ці виклики вимагають перегляду традиційних моделей андеррайтингу, пере страхування, тарифоутворення та макропруденційного регулювання. Особливої актуальності набуває проблема «розриву захисту» – хронічного відставання рівня страхового покриття від зростаючих ризикових експозицій в умовах урбанізації, глобального потепління та соціальної вразливості.

Метою дослідження є з'ясування характеру трансформації страхового ринку під впливом глобальних шоків через аналіз динаміки страхових премій, механізмів адаптації та зміни інституційної функції страхування в умовах системної невизначеності.

Методи дослідження. У роботі застосовано системний підхід до аналізу економіко–інституційної трансформації страхового ринку, методологію актуарного аналізу, елементи системної динаміки, порівняльний аналіз страхових циклів та факторне пояснення цінових змін у страхуванні. Теоретичну основу дослідження становлять положення теорії системного ризику та моделі страхового циклу

Результати дослідження. Встановлено, що сучасні глобальні ризики не лише дестабілізують функціонування страхового ринку, а й виступають каталізаторами його стратегічного оновлення. Розкрито закономірності переходу від реактивної до проактивної логіки управління ризиками, зокрема через цифрову ендогенізацію сигналів збитковості, адаптивне тарифоутворення та формування стратегічної еластичності. Виявлено асиметрію в адаптації різних сегментів страхового ринку: найшвидше реагують сфери з високим рівнем цифровізації та платоспроможного попиту, тоді як кліматичне мікрострахування й захист малих підприємств залишаються в зоні ризику. Підсумково обґрунтовано нову роль страхування як макрофінансової інституції, здатної управляти складними ризиковими середовищами.

Висновки. Глобальні шоки суттєво впливають на логіку функціонування страхового сектору, викликаючи як структурні ризики, так і інституційні трансформації. Перехід до стратегічної еластичності, цифрових технологій, сценарного моделювання та ESG–інтеграції є необхідною умовою збереження стійкості ринку в умовах невизначеності. Подальші дослідження мають бути зосереджені на моделюванні кумулятивних ризиків, оцінці «розриву захисту» та ролі страхування у забезпеченні фінансової стійкості в умовах поліфакторної кризи.

Ключові слова: страхування, глобальні ризики, андеррайтинг, страхові премії, системна невизначеність, цифрова ендогенізація, розрив захисту, фінансова стабільність, макропруденційне регулювання, стратегічна еластичність.

OLEKSANDR KOLODIASHNYI

Global risks as a driver of transformational shifts in insurance market development models

Relevance of the study. The growing scale, complexity, and interdependence of global risks are reshaping the institutional architecture of modern financial markets. The insurance sector, as a core component of risk management infrastructure, is increasingly exposed to external shocks, including pandemics, climate-related events, geopolitical disruptions, inflationary pressures, and technological uncertainty. These challenges necessitate a revision of traditional models of underwriting, reinsurance, pricing, and macroprudential regulation. Of particular concern is the persistent «protection gap» – the chronic lag between the growth of insured exposures and the actual coverage available, especially under conditions of accelerated urbanization, climate change, and social vulnerability.

Purpose of the study is to examine the nature and dynamics of the transformation of the insurance market under the influence of global shocks, with a focus on insurance premium trends, adaptation

mechanisms, and the evolving institutional role of insurance in conditions of systemic uncertainty.

Methodology. *The study adopts a systemic approach to analyzing the economic and institutional transformation of the insurance sector. It applies actuarial analysis, elements of system dynamics, comparative analysis of insurance cycles, and factor-based interpretation of pricing shifts. The theoretical framework is grounded in systemic risk theory and models of cyclical behavior in insurance markets.*

Research results. *The findings demonstrate that global risks not only destabilize the functioning of the insurance market but also act as catalysts for its strategic renewal. The study identifies key patterns in the transition from reactive to proactive risk management logic, driven by digital endogenization of loss signals, adaptive pricing mechanisms, and the emergence of strategic elasticity. Notably, the analysis reveals significant asymmetries in sectoral adaptation: segments with high digital readiness and solvent demand adapt rapidly, whereas climate microinsurance and small business protection remain highly vulnerable. The research ultimately substantiates the evolving role of insurance as a macro-financial institution capable of navigating complex risk environments.*

Conclusions. *Global shocks exert a transformative influence on the logic and architecture of insurance sector operations, triggering both structural risks and institutional change. A successful transition toward strategic elasticity, digital technologies, scenario-based modeling, and ESG integration is essential to ensure market resilience under uncertainty. Future research should focus on modeling cumulative risks, measuring the protection gap, and exploring the role of insurance in sustaining financial stability amid multi-factor crises.*

Keywords: *insurance, global risks, underwriting, insurance premiums, systemic uncertainty, digital endogenization, protection gap, financial stability, macroprudential regulation, strategic elasticity.*

Постановка проблеми. У сучасному світі спостерігається зростання інтенсивності й взаємозалежності глобальних ризиків, які змінюють традиційні уявлення про стійкість фінансових ринків. Кліматичні катастрофи, пандемії, геополітична напруженість, кіберзагрози й технологічна динаміка утворюють складну архітектуру невизначеності, в межах якої звичні підходи до оцінки, покриття та перерозподілу ризиків виявляються обмеженими. У таких умовах страхування як ключовий механізм фінансової стабільності виходить на перший план, виконуючи роль інституційного буфера, що амортизує соціально-економічні потрясіння. Проте масштабність і поліциклічний характер сучасних ризиків ставлять під сумнів ефективність традиційних моделей андеррайтингу, перестраховування та управління капіталом.

Сучасні трансформаційні процеси дедалі більше порушують історичні закономірності та підривають дієвість ретроспективного ціноутворення. У відповідь на це ринок страхування змушений змінювати парадигму свого функціонування, переходячи від стабілізаційної логіки до адаптивно-прогностичної. Нові виклики потребують інтеграції цифрових технологій, застосування сценарного аналізу та перегляду продуктової архітектури. У центрі змін опиняються як структура попиту, так і інституційні засади страхової справи – особливо в

умовах, коли ризики стають не лише частішими, а й системнішими, охоплюючи всі ключові сегменти суспільно-економічного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній українській та зарубіжній науковій думці зростає увага до трансформацій страхового ринку в умовах глобальної нестабільності. Р. Опальчук, А. Чорновол і Я. Поплюйко дослідили інтеграцію ESG-принципів у практику українських страхових компаній, акцентуючи на необхідності узгодження з глобальними трендами та місцевою специфікою [1]. М. Пшенична проаналізувала системні зрушення в галузі страхування під впливом глобалізаційних викликів [2]. Н. Сіренко, К. Мікуляк і Т. Нестерчук розглянули вплив цифрових інновацій і нових технологій на конкурентоспроможність страховиків [3]. А. Соколова, О. Яріш та А. Рижков дослідили поточний стан та трансформаційні перспективи українського ринку в умовах воєнного стану [4]. У міжнародному вимірі Ж.-Ф. Утрєвіль і Д. Каммінс ще у 1980-х роках сформулювали концепцію циклічності андеррайтингу [5], яку пізніше доповнили теорією системного ризику (разом із М. Вайсом [6]). Значний внесок у дослідження цифровізації страхового ланцюга створення вартості зробили М. Елінг і М. Леманн, а класичні положення актуарного ціноутворення й поведінкової динаміки були систематизовані Д. Фелдблумом.

Незважаючи на помітні успіхи, залишаються недостатньо розкритими такі аспекти, як комплексна дія поліциклічних глобальних ризиків (пандемій, воєн, кліматичних шоків) на структурну архітектуру страхового ринку, а також трансформація «розриву захисту» в умовах урбанізації та зростання вартості активів.

Метою статті є з'ясування характеру трансформації страхового ринку під впливом глобальних шоків через аналіз динаміки страхових премій, механізмів адаптації та зміни інституційної функції страхування в умовах системної невизначеності.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено реалізацію таких цілей:

1. Оцінити вплив глобальних шоків на структурну трансформацію страхового ринку, зокрема через зміну моделей андеррайтингу, цінової політики та інституційної функції страхування.

2. Проаналізувати адаптивні механізми реагування страхового сектора на поліциклічні ризики (пандемічні, кліматичні, геополітичні, інфляційні та технологічні) з акцентом на їх мультивекторний характер і системну взаємодію.

3. Визначити нові парадигмальні зміщення в логіці управління ризиками, включно з переходом від реактивного покриття до проактивного управління, цифрової ендогенізації циклів і зростанням ролі стратегічної еластичності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах загострення глобальних ризиків трансформація страхового ринку набуває системного та багатоаспектного характеру, що вимагає поглибленого теоретичного осмислення. Зміни клімату, пандемії, війни, кіберзагрози та соціальні дестабілізації породжують нові типи ризиків, які дедалі частіше набувають ознак невимірюваної невизначеності. Традиційні підходи до оцінки та покриття ризиків, побудовані на статистичній екстраполяції минулих подій, виявляються недостатніми в умовах постійного порушення історичних закономірностей. Відтак виникає потреба у залученні міждисциплінарної методології, яка дозволяє не лише кількісно моделювати ризики, а й осмислювати їх як соціально сконструйовані та економічно взаємозалежні феномени.

Ключовою концептуальною основою аналітичного підходу слугує теорія «суспільства ризику» У. Бека [9], згідно з якою модернізаційні процеси ендогенно продукують масштабні «виробничі ризики», що виходять за межі звичних форм інституційного контролю та страхового покриття.

Ці ризики мають глобальну, латентну й нелінійну природу, порушують національні межі, не піддаються точному кількісному виміру, і, що найважливіше, є наслідком самої індустріальної логіки розвитку. Для страхового ринку це означає зростання інституційного навантаження та потребу в нових підходах до ризик-менеджменту.

У фінансовому вимірі така ситуація кореспондує з розумінням невизначеності у сенсі Ф. Найта [9], де мова йде про відсутність відомих апостеріорних розподілів і неможливість актуарного передбачення, що підриває фундаментальні передумови неокласичної парадигми – передусім гіпотезу про повноту ринків і адекватність наявної інформації. У результаті страхові компанії змушені діяти в умовах, що виходять за межі класичних моделей раціональної поведінки, і переходити до адаптивних стратегій, орієнтованих на сценарне прогнозування, капітальні буфери та багаторівневі форми перестраховування.

З огляду на це, особливої значущості набуває теорія системного ризику в страхуванні, розроблена Е. Каммінсом і М. Вайсом [6]. У межах цієї концепції обґрунтовано, що, попри відносно незначну участь страхових компаній у загальному фінансовому leverage, саме вони можуть виступати каналами передачі фінансових шоків. Це зумовлено високою концентрацією хвостових збитків і міжмеханізмовою кореляцією – зокрема через перестраховування, інвестиційні портфелі та спільне володіння активами, – що перетворює локальні ризики на джерела системної дестабілізації.

Для пояснення ендогенного зв'язку між шоками та поведінкою страхового ринку доцільним є застосування системно-динамічної моделі типу «ризик – збитки – капітал – страхова пропозиція». У межах цієї моделі, що ґрунтується на працях Д. Фелдблума [8] та Е. Каммінса й Ж. Утревілья [5], ключову роль відіграють зворотні зв'язки: позитивні, які посилюють нестійкість під впливом шоків, і негативні, що пом'якшують коливання в умовах стабілізації. Саме чергування фаз «м'якого» та «жорсткого» ринку зумовлює циклічну природу змін у тарифах, страхових преміях, обсягах резервування та інвестиційній поведінці.

Відповідно, аналіз глобальних страхових премій у 2018–2024 рр. потребує не просто емпіричної інтерпретації, а осмислення як частини адаптивної реакції системи на зовнішні шоки. Динаміка премій у цей період репрезентує не лише загальну тенден-

Таблиця 1. Динаміка глобальних страхових премій, 2018–2024 рр., трлн дол США

Рік	Усього	Life	P&C	Health	Ключовий шок / коментар
2018	5,0	2,1	1,9	1,0	Допандемічний пік; зростання в Китаї
2019	6,3	2,5	2,0	1,2	Перехід до «hard market» у P&C; включено US Health
2020	6,1	2,3	2,1	1,3	COVID–19: спад у Life (–6 % real), стагнація
2021	6,8	2,6	2,2	1,4	Відновлення попиту, скорочення розриву з ВВП
2022	7,0	2,62	2,15	1,30	Інфляційний тиск; перше перевищення 7 трлн дол США
2023	7,1	2,63	2,25	1,57	Зростання продажу ануїтетів (реальні ставки в США)
2024	7,6	2,90	2,42	1,68	Подвійний шок: інфляція + кліматичні втрати

Джерело: Побудовано автором за даними [10; 11]

цію до зростання, але й внутрішню структурну трансформацію під впливом таких чинників, як пандемія COVID–19, енергетичні потрясіння, інфляційні хвилі та кліматичні катастрофи. Системний підхід дозволяє розглядати зміну обсягів премій не ізольовано, а як результат взаємодії ринкових очікувань, політик андеррайтингу, платоспроможності капіталу та регуляторної відповіді.

Для виявлення ключових трендів розглянемо узагальнені статистичні дані щодо обсягів страхових премій у номінальному вираженні за видами діяльності (табл. 1)

Аналітичний огляд цієї динаміки свідчить про здатність страхового сектору до адаптації та еволюції в умовах зовнішнього тиску. З одного боку, пандемія 2020 року спричинила тимчасове скорочення премій у сегменті страхування життя, однак уже в 2021 р. ринок відновив зростання, частково завдяки зміні структури попиту. Особливо показовою є стійкість сегменту P&C (страхування майна та відповідальності), що протягом усього періоду демонстрував зростання навіть в умовах підвищеного збиткового навантаження.

Варто зазначити, що з 2022 р. відбулося зміцнення цінового циклу на тлі інфляції та воєнних потрясінь, що підтверджує гіпотезу про перехід до фази «жорсткого ринку». У 2024 р. загальний

обсяг премій перевищив 7,6 трлн дол США, попри серйозні кліматичні виклики, що свідчить про зростаючу роль страхування як інструменту захисту в умовах глибокої турбулентності. Однак у реальному вимірі премії відстають від зростання ризикових експозицій, що актуалізує питання про ефективність адаптації бізнес-моделей.

Зростання обсягів страхових премій упродовж 2018–2024 рр. відбувається паралельно з ескалацією природних катастроф, які формують якісно нове навантаження на ринок. Якщо премії є показником потенціалу страхової галузі до компенсації збитків, то масштаб незастрахованих втрат є індикатором її обмеженості. В умовах глобальної кліматичної трансформації та урбанізаційного тиску виникає парадокс: попри збільшення обсягів страхового покриття, загальна сума некомпенсованих економічних втрат продовжує зростати, що створює асиметрію між потребами в страхуванні та фактичним рівнем покриття.

Ілюстрацією масштабності проблеми слугують дані провідного перестраховика Munich Re щодо динаміки економічних і застрахованих збитків від катастроф у світі у 2018–2024 рр. (табл. 2).

Дані таблиці 2 свідчать, що загальні економічні втрати від катастроф зросли з 150–186 млрд дол США у 2018–2019 рр. до 320 млрд дол США у

Таблиця 2. Глобальні економічні та застраховані втрати від катастроф, 2018–2024 рр.

Рік	Економічні втрати, млрд дол США	Застраховані втрати, млрд дол США	Частка покриття, %	Домінантний тригер
2018	186	86	46 %	Тайфуни Jebi & Trami, пожежі в Каліфорнії
2019	150	52	35 %	Ураган Dorian, тайфун Hagibis, бурі в США
2020	210	82	39 %	Ураганний сезон в Атлантиці, повені в Китаї
2021	280	120	43 %	Повінь «Бернд» у Європі, ураган Ida
2022	270	120	44 %	Ураган Ian, повені в Пакистані
2023	250	95	38 %	Землетрус Туреччина–Сирія, штормові лінії в США
2024	320	140	44 %	Кліматичні мегаподії: El Nino, пожежі в Австралії та Канаді

Джерело: Munich Re NatCatSERVICE [12]

2024 р., тобто майже вдвічі. Водночас частка застрахованих збитків коливається у вузькому діапазоні 35–46 %, не демонструючи системної динаміки до зростання. У 2024 р. обсяг незастрахованих втрат становив 180 млрд дол США, що на 72 % перевищує рівень 2019 р. (приблизно 98 млрд дол США). Це підтверджує гіпотезу про ендогенність ризику, адже вартість активів і щільність урбанізованих територій зростають швидше, ніж масштаби впровадження страхового покриття.

Особливу увагу заслуговує той факт, що 90 % втрат 2024 р. спричинені погодними явищами, тоді як кількісно вони становили менш ніж 2 % усіх подій. Такий дисбаланс вказує на концентрацію ризику та його асиметричний розподіл, що порушує стандартні припущення актуарної рівноваги. У цьому контексті страхування набуває не лише фінансової, а й соціально-екологічної функції, відображаючи необхідність політики розподілу кліматичних ризиків.

Таким чином, «розрив захисту» є не лише статистичним показником недопокриття, а й маркером системного ризику, який загрожує платоспроможності сектора, особливо в умовах поліциклічних криз. Відтак, подальший аналіз потребує вивчення впливу геополітичних і соціальних шоків, а також макроекономічного тиску (інфляції, рецесії) на поведінку страхового ринку та його адаптивну стійкість.

У контексті глобальної нестабільності страхові ринки зазнали серії асиметричних шоків, кожен з яких мав відмінні механізми передачі, темпи дії та структурні наслідки. Найбільш резонансними стали пандемія COVID-19, повномасштабне військове вторгнення росії в Україну та хвиля кумулятивної інфляції 2021–2024 рр. Усі ці явища не лише трансформували загальний обсяг страхових премій, а й суттєво змінили поведінкові, економічні та регуляторні параметри ринку.

Для їх пояснення застосовано концепції доходної еластичності попиту на страхування [13], теорії перспектив [14], моделі витратного шоку, а також інструментарій системно-динамічного моделювання з ендогенними зворотними зв'язками – як стабілізаційними, так і підсилюючими.

Так, у 2020 р. пандемія спровокувала подвійний вплив на структуру страхового попиту. По-перше – це класичний ефект доходу, відповідно до якого зниження реального доходу домогосподарств зумовлює скорочення витрат на дов-

гострокові накопичувальні продукти страхування життя. По-друге – ефект ризикового сприйняття, описаний у межах теорії перспектив Канемана і Тверські [14], який передбачає зміщення попиту в бік страхування здоров'я через зростання суб'єктивної ймовірності захворювання.

За даними Swiss Re, у 2020 р. премії в сегменті страхування життя скоротилися на 6 % у реальному вираженні, тоді як сегмент страхування здоров'я зріс на 12 % у номінальному вираженні [10]. Такий ефект підтверджує дію компенсаторної динаміки у вигляді зв'язку «ризик–попит», який згладжує вплив макроекономічного шоку на загальну преміальну масу (6,1 трлн дол США), навіть за зниження глобального ВВП на 4 %. У системній інтерпретації такий зв'язок діє як короткостроковий стабілізатор фінансової інфраструктури.

Окрім цього, вторгнення росії в Україну у лютому 2022 р. запустило ланцюг комбінованих ефектів, а саме: подорожчання енергоносіїв, дефіцит матеріалів і запчастин, порушення логістики та санкційне обмеження перестрахових операцій. Окреслені чинники спричинили зростання вартості збитків на одиницю страхового випадку і підштовхнули ринок до переходу у фазу «жорсткого ринку».

Номінальні премії в сегменті майнового страхування (property & casualty, P&C) зросли на 7,1 %, однак рівень проникнення страхування залишився незмінним – 2,8 % ВВП [10]. Це узгоджується з класичною фазовою логікою страхового циклу, описаною Д. Фелдблумом [8], згідно з якою під час жорсткої фази ринку зростання страхових ставок випереджає інфляцію споживчих цін, скорочується страхова спроможність, а стратегічний фокус зміщується з розширення охоплення на забезпечення прибутковості.

Кумулятивна інфляція 2021–2023 рр. стала ще одним ключовим шоком, що трансформував ринок через часовий лаг інфляції збитків. Ріст цін на будівельні матеріали і робочу силу (понад +15 % річних у США) спричинив істотне підвищення середнього збитку у майновому страхуванні. Паралельно посилювався вплив соціальної інфляції – зростання судових претензій, підвищення компенсацій за колективними позовами, зростання юридичних витрат.

За оцінками AM Best, соціальна інфляція у 2022 році додала 4–6 відсоткових пунктів до коефіцієнта збитковості [15]. У результаті комбінований показник витрат у США зріс до 102,7 %, перевищивши поріг прибутковості. Водночас, за

сценарієм Triple-I/ Milliman [16], завдяки підвищенню страхових тарифів (на 10–17 % залежно від сегмента) та зростанню облікової ставки ФРС, до 2024 року комбінований коефіцієнт знизився до 99,4 %. Така динаміка свідчить про ефективність стабілізаційного механізму ринкового саморегулювання, за якого втрата капіталу стимулює перегляд тарифів, відновлення прибутковості та подальшу рекапіталізацію.

Пандемія, війна та інфляція виступають як структурно асиметричні шоки з різними векторами впливу. Пандемія діяла через канал доходів і суб'єктивного ризику, тоді як геополітика та інфляція – через канали витрат і цінової адаптації. Усі три шоки забезпечили зростання номінальних премій, але майже без зростання рівня проникнення страхування, що свідчить про переважно індексовану інфляцією природу приросту премій, а не про кількісне розширення охоплення.

Крім того, структура страхового циклу зазнає трансформації: тривалість фази «жорсткого ринку» скоротилася з 6–8 до 2–3 років, що свідчить на користь гіпотези цифрової ендогенізації – тобто здатності ринку оперативного реагувати на сигнали збитковості завдяки використанню аналітичних систем на основі великих даних.

Таким чином, ці три кризи стали каталізаторами переходу страхової галузі від реактивної логіки покриття збитків до проактивного управління ризиками, динамічного тарифоутворення та зміцнення капітальної буферизації. Страхування перестає бути лише фінансовим сервісом і дедалі більше функціонує як макрофінансова інституція управління глобальною нестабільністю.

Аналіз сучасних викликів для страхового сектору виявляє, що ключові глобальні ризики – пандемічні, геополітичні, кліматичні, фінансові та технологічні – чинять не лінійний, а мультивекторний вплив на функціонування ринку. Кожен тип шоку запускає окремі канали впливу, формує специфічні контури адаптації, змінює структуру попиту, премій та андеррайтингових стратегій. Більше того, масштабність цих викликів актуалізує потребу не лише в технічних інноваціях, а й у перегляді концептуальних основ страхового ціноутворення, регулювання та ризик-менеджменту.

У таблиці нижче систематизовано основні моделі трансформації страхового ринку, що проявилися впродовж 2018–2024 рр. під впливом основних глобальних ризиків (табл. 3).

Систематизація трансформацій страхового ринку засвідчує, що сучасна криза – це не поодинокі

Таблиця 3. Моделі трансформації страхового ринку під впливом глобальних ризиків у 2018–2024 роках

Тип глобального ризику	Домінантна криза / подія	Ключовий шок / канал передавання впливу	Реакція страхового ринку	Тип трансформаційного механізму та його дія
Пандемічний ризик	COVID-19: глобальна епідеміологічна криза	Зниження доходів, посилене сприйняття ризику	Падіння в сегменті Life, зростання попиту на медичне страхування	Компенсаторний механізм взаємозв'язку: підвищення сприйняття ризику → зростання попиту на Health-продукти → підтримання обсягу премій
Геополітичний ризик	Війна в Україні	Зростання витрат на страхування, обмеження у перестрахованні	Підвищення тарифів, зменшення страхового покриття	Інфляційно-підсилювальний механізм: збитковість → зростання тарифів → зниження попиту → ще вищий рівень непокритих ризиків
Інфляційний ризик	Світова інфляція 2021–2024 рр.	Зростання вартості збитків, соціальна інфляція	Перегляд тарифів, оновлення умов андеррайтингу	Стабілізаційний механізм коригування: збитки → підвищення премій → зростання прибутковості → капіталізація і відновлення пропозиції
Кліматичний ризик	Мегапожежі, El Niño, повені	Концентрація катастрофічних втрат, нерівномірність покриття	Зростання премій, збереження protection gap	Асиметричний механізм нерівномірності: вартість активів зростає швидше, ніж рівень страхового покриття
Кіберризик / техноризик	Збої IT-інфраструктур, хакерські атаки	Виникнення нових загроз, нестача даних	Поява нових продуктів, цифровізація андеррайтингу	Адаптивно-інноваційний механізм: нові ризики → нові продукти → зміцнення ринкової релевантності
Системна дестабілізація	Накладання пандемії, війни, інфляції	Сукупний тиск на резерви, капітал, андеррайтинг і поліси	Зміна регуляторної рамки, макропруденційні обмеження	Системно-динамічний механізм: зовнішні шоки → зменшення пропозиції → зростання цін → регуляторне втручання → стабілізація

кий зовнішній шок, а комбінація багатоканальних тисків, які змінюють саму архітектуру ризикового управління. Визначальним є не лише тип шоку, а й швидкість адаптації ринку через внутрішні механізми взаємозв'язку (наприклад, ціноутворення, зміна попиту, зміни у перестрахованні). При цьому адаптивні механізми набувають різного характеру: компенсаційного (у випадку пандемії), підсилювального (геополітика), коригувального (інфляція), або системно-інноваційного (техноризики).

Ключовою ознакою нової парадигми є формування стратегічної еластичності – здатності страхового ринку не лише амортизувати зовнішні збитки, а й трансформувати виклики на джерела внутрішнього оновлення. Водночас критичною залишається проблема асиметричності адаптації: ринок демонструє швидшу реакцію в тих сегментах, де наявна технічна та інституційна готовність (наприклад, медичне страхування та страхування майна й відповідальності), і значно повільніше – в напрямках, що характеризуються дефіцитом даних, слабкою інфраструктурою або низьким платоспроможним попитом (зокрема, у сфері кліматичного мікрострахування та страхування кіберризиків для малого бізнесу).

Таким чином, глобальні ризики не лише провокують трансформацію страхових моделей, але й формують нову інституційну місію страхування – від компенсації втрат до активного управління ризикованим майбутнім.

Висновки

У результаті проведеного дослідження виявлено, що глобальні ризики в умовах постійної турбулентності дедалі частіше стають визначальним фактором трансформації не лише окремих сегментів страхового ринку, а й його системної архітектури. Стихійні лиха, пандемії, геополітичні конфлікти, інфляція та технологічні дестабілізатори формують багатоканальну матрицю тиску на страховий сектор, що вимагає переходу від традиційного реагування до проактивного управління ризиками. Протягом 2018–2024 рр. обсяги страхових премій зросли до рекордних 7,6 трлн дол США, проте розрив у страховому покритті залишився високим, а вартість незастрахованих втрат зросла до 180 млрд дол США, що підтверджує гіпотезу про структурну асиметрію між потребами у страхуванні та його фактичним охопленням, а також ендогенність ризиків, що посилюються урбанізацією, зміною клімату та геополітичною поляризацією.

Водночас доведено, що адаптація страхового ринку до нових умов відбувається не лінійно, а через механізми внутрішнього балансування: компенсаторні (медичне страхування в умовах пандемії), підсилювальні (інфляційне зростання тарифів), стабілізаційні (макропруденційне регулювання) та інноваційні (впровадження кіберпродуктів і параметричного страхування). Ці механізми формують нову парадигму стратегічної еластичності, яка визначає здатність ринку не лише протистояти зовнішнім шокам, а й трансформувати структуру страхових моделей, андеррайтингу, каналів дистрибуції та ризик-менеджменту. Особливо важливою виявилася здатність ринку швидко переходити між фазами страхового циклу, що свідчить про цифрову ендогенізацію управління ризиками та адаптивну здатність до багатофакторних збурень.

Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на розробці інтегрованих моделей управління кумулятивними ризиками з урахуванням міжринкових ефектів і системних шоків. Особливу увагу слід приділити кількісному моделюванню за окремими видами ризиків і регіонами, а також оцінці впливу ESG-індикаторів на трансформацію андеррайтингових стратегій і довгострокову платоспроможність страхового сектору.

Список використаних джерел:

1. Опальчук Р., Чорновол А., Поплюйко Я. Інтеграція ESG-принципів у діяльність українських страхових компаній: глобальні тренди та місцеві особливості. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-113>
2. Пшенична М. Системні тенденції розвитку галузі страхування в умовах глобалізаційних змін. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-155>
3. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А., Нестерчук Т. В., Рудь Н. В. Конкуренція в епоху цифровізації: нові технології у страхуванні як фактор успіху. *Modern Economics*. 2024. № 48. С. 109–116. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V48\(2024\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V48(2024)-13)
4. Соколова А. М., Яріш О. В., Рижков А. В. Ринок страхування України в умовах сучасних трансформацій: стан та перспективи розвитку. *Економічний простір*. 2025. № 198. С. 244–252.
5. Cummins J. D., Outreville J. F. An international analysis of underwriting cycles in property-liability insurance. *The Journal of Risk and Insurance*. 1987. Vol. 54, No. 2. P. 246–262.

6. Cummins J. D., Weiss M. A. Systemic risk in the U.S. insurance sector. *Journal of Risk and Insurance*. 2014. Vol. 81, No. 3. P. 489–527. DOI: <https://doi.org/10.1111/jori.12035>
  7. Eling M., Lehmann M. The impact of digitalization on the insurance value chain and the insurability of risks. *Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice*. 2018. Vol. 43. P. 359–396. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41288-017-0073-0>
  8. Feldblum D. Commercial property and liability insurance ratemaking. *Proceedings of the Casualty Actuarial Society*. 1996. Vol. 83. P. 203–302.
  9. Beck U. *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage, 1992. 260 c.
  10. Swiss Re Institute. *sigma 2/2024 – Global economic & insurance outlook 2024–25*. Swiss Re, 2024.
  11. Allianz Research. *Global Insurance Report 2024: Shielded but not immune*. Allianz SE, 2024. URL: https://www.allianz.com/economic_research
  12. Natural disasters in 2024. Munich Re NatCatSERVICE. Munich Re, 2025. 8 c. URL: <https://www.munichre.com/content/dam/munichre/mrwebsitespressreleases/MunichRe-NatCAT-Stats2024-Full-Year-Factsheet.pdf>
  13. Fortune P. A theory of optimal life insurance: The demand for life insurance in the presence of risk of death. *Journal of Finance*. 1973. Vol. 28, No. 3. P. 587–600. DOI: <https://doi.org/10.2307/2978834>.
  14. Kahneman D., Tversky A. Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*. 1979. Vol. 47, No. 2. P. 263–291. DOI: <https://doi.org/10.2307/1914185>
  15. AM Best's Market Segment Report : 2023 Outlooks. Oldwick: AM Best Company, 2022. 30 c. URL: <https://www.internationalinsurance.org/sites/default/files/2022-12/AM%20Best%202023%20Outlooks.pdf>
  16. Triple-I-Milliman: P/C Insurance Market Profitability Improves in 2024; Expected to Continue in 2025 and 2026: [press release]. Malvern (PA): Insurance Information Institute, 2025. URL: <https://www.iii.org/press-release/triple-i-milliman-p-c-insurance-market-profitability-improves-in-2024-expected-to-continue-in-2025-and-2026-011625>.
- References:**
1. Opalchuk R., Chornovol A., & Popliuyko Ya. «Integration of ESG Principles into the Activities of Ukrainian Insurance Companies: Global Trends and Local Specificities». «*Ekonomika ta suspilstvo*», 2025, № 72, p. 492–497. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-113>
  2. Pshenychna M. «Systemic Trends in the Development of the Insurance Industry under Globalization». «*Ekonomika ta suspilstvo*», 2024, № 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-155>
  3. Sirenko N. M., Mikuliak K. A., Nestarchuk T. V., & Rud N. V. «Competition in the Digitalization Era: New Insurance Technologies as a Success Factor» «*Modern Economics*», 2024, № 48, pp. 109–116. [https://doi.org/10.31521/modecon.V48\(2024\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V48(2024)-13)
  4. Sokolova A. M., Yarish O. V., & Ryzhkov A. V. «Insurance Market of Ukraine under Current Transformations: State and Development Prospects». «*Ekonomichni prostyr*», 2025, № 198, pp. 244–252.
  5. Cummins J. D., & Outreville J. F. «An International Analysis of Underwriting Cycles in Property–Liability Insurance». «*The Journal of Risk and Insurance*», 1987, vol. 54, no. 2, pp. 246–262.
  6. Cummins J. D., & Weiss M. A. «Systemic Risk in the U.S. Insurance Sector». «*Journal of Risk and Insurance*», 2014, vol. 81, no. 3, pp. 489–527. <https://doi.org/10.1111/jori.12035>
  7. Eling M., & Lehmann M. «The Impact of Digitalization on the Insurance Value Chain and the Insurability of Risks». «*Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice*», 2018, vol. 43, pp. 359–396. <https://doi.org/10.1057/s41288-017-0073-0>
  8. Feldblum D. «Commercial Property and Liability Insurance Ratemaking». «*Proceedings of the Casualty Actuarial Society*», 1996, vol. 83, pp. 203–302.
  9. Beck U. «*Risk Society: Towards a New Modernity*». London: Sage, 1992. 260 p.
  10. Swiss Re Institute. «*Sigma 2/2024 – Global Economic & Insurance Outlook 2024–25*». Zurich: Swiss Re, 2024. URL: <https://www.swissre.com/dam/jcr:73c636f8-1d47-4779-b757-845023332971/sigma-2-2024-life-annuity-insurance.pdf>.
  11. Allianz Research. «*Global Insurance Report 2024: Shielded but Not Immune*». Munich: Allianz SE, 2024. URL: https://www.allianz.com/economic_research
  12. Munich Re NatCatSERVICE. «*Natural Disasters in 2024*». Munich: Munich Re, 2025. URL: <https://www.munichre.com/content/dam/munichre/mrwebsitespressreleases/MunichRe-NatCAT-Stats2024-Full-Year-Factsheet.pdf>.
  13. Fortune P. «A Theory of Optimal Life Insurance: The Demand for Life Insurance in the Presence of Risk of Death». «*Journal of Finance*», 1973, vol. 28, no. 3, pp. 587–600. <https://doi.org/10.2307/2978834>.
  14. Kahneman D., & Tversky A. «Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk». «*Econometrica*», 1979, vol. 47, no. 2, pp. 263–291. <https://doi.org/10.2307/1914185>

15. AM Best Company. «AM Best's Market Segment Report: 2023 Outlook». Oldwick: AM Best, 2022. URL: <https://www.internationalinsurance.org/sites/default/files/2022-12/AM%20Best%202023%20Outlooks.pdf>

16. Insurance Information Institute. «Triple-I/Milliman: P/C Insurance Market Profitability Improves in 2024; Expected to Continue in 2025 and 2026» [press release]. Malvern (PA), 2025. URL: <https://www.iii.org/press-release/triple-i-milliman-p-c-insurance-market-profitability-improves-in-2024-expected-to-continue-in-2025-and-2026-011625>

Дані про автора

Колодяжний Олександр Вячеславович,

аспірант Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки, м. Київ, Україна
e-mail: kolodiazhnyi.oleks.asp@ukr.net
<https://orcid.org/0009-0009-7230-7910>

Data about the author

Oleksandr Kolodiazhnyi,

Postgraduate student at the State Research Institute of Informatization and Economic Modeling, Kyiv, Ukraine
e-mail: kolodiazhnyi.oleks.asp@ukr.net

УДК 336.1:004.7:330.34

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17195694>

ВІСЯГІН О. О.

Цифровізація як чинник формування інклюзивності фінансових послуг

Актуальність теми дослідження обумовлена вирішальною роллю цифровізації у формуванні інклюзивності фінансових послуг, що сприяє доступу до фінансових ресурсів для всіх верств населення та підвищенню їх економічної активності. У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій, зростання цифрової нерівності, недостатньої фінансової грамотності та кіберризиків, Україна стикається з викликами, які гальмують повноцінну реалізацію потенціалу фінансової інклюзії. Незважаючи на це, цифровізація відкриває значні можливості для подолання соціально-економічних бар'єрів, розвитку інноваційних фінансових продуктів та зміцнення фінансової стабільності, що робить дослідження цього процесу актуальним як для науковців, так і для практиків фінансового ринку.

Метою роботи є обґрунтування необхідності поглиблення інклюзії фінансових послуг як проміжного етапу забезпечення фінансової інклюзії суспільства.

Завдання дослідження полягають у наданні характеристики фінансових послуг враховуючи їх зміну під впливом цифровізації; ідентифікація фінансової інклюзії та інклюзії фінансових послуг; з'ясування проявів інклюзії фінансових послуг в макроекономічному контексті; порівняння фінансової інклюзії та інклюзії фінансових послуг як складових процесу цифровізації суспільства.

Методи дослідження. Систематизація, індукція, дедукція, табличний метод, логічний метод, наукове абстрагування.

Основні результати дослідження. У ході роботи проаналізовано проблематику впливу цифровізації на інклюзивність фінансових послуг в Україні, зосередившись на викликах з якими зіштовхуються споживачі та надавачі фінансових послуг. Описано переваги та недоліки цифрової трансформації фінансового ринку, а також механізм зміни характеристики послуг під впливом цифровізації. Визначено ієрархічний процес формування фінансової інклюзії – від технологічної інклюзії до інклюзивності фінансових послуг та фінансової інклюзії суспільства. Обґрунтовано необхідність врахування потреб населення, розвиненості інфраструктури та диверсифікації фінансового ринку для розвитку інклюзії. Зроблено висновок про необхідність поглиблення інклюзивності фінансових послуг як проміжного етапу для досягнення достатнього рівня фінансової інклюзії суспільства.

Галузь застосування результатів. Фінансовий сектор, державне управління.

Ключові слова: цифровізація, фінансова інклюзія, інклюзивність фінансових послуг, цифрові технології, фінансовий ринок, фінансові послуги.